

RODITELJSKO VREDNOVANJE PREVENTIVNOG PROGRAMA SIGURNOSTI DJECE U DJEČJEM VRTIĆU

Zvezdana Veselinović

Dječji vrtić »Maslačak«, Zaprešić
zvezdana.veselinovic@du.t-com.hr

Primljeno: 10. prosinca 2009.

U istraživanju su provjereni efekti preventivnog programa sigurnosti djece u dječjem vrtiću, sa stanovišta roditelja. U sklopu programa, stručnjaci iz Dječjeg vrtića »Maslačak« u Zaprešiću sastavili su i Protokol poželjnih ponašanja u rizičnim situacijama u dječjem vrtiću. Potom su roditelji djece iz Dječjeg vrtića »Maslačak« u Zaprešiću procjenjivali vlastitu informiranost o Protokolu, te potencijalne efekte primjene preventivnog programa sigurnosti djece na samozaštitne vještine djece. Rezultati su pokazali da se roditelji osjećaju iznadprosječno informiranim o Protokolu ponašanja u rizičnim situacijama u dječjem vrtiću. Procijenili su relativno povoljan utjecaj primjene preventivnog programa sigurnosti na osjećaj sigurnosti djece, kao i činjenicu da vrtić ima relativno važnu ulogu u razvijanju tzv. samozaštitnih vještina djece. Prema procjenama roditelja, i obitelj ima važnu ulogu u razvijanju samozaštitnih vještina djece, iako nešto manju u odnosu na procijenjenu ulogu vrtića. Dječji vrtić »Maslačak« procijenjen je kao vrlo sigurno mjesto za boravak djece, kao i za njihovu psihosocijalnu sigurnost.

Ključne riječi: sigurnost, roditelji, procjene, samozaštitne vještine, dječji vrtić

Uvod

Suvremeni život, uz sve prednosti i napredak koji se odražavaju na život, rast i razvoj djeteta, obiluje i negativnim utjecajima u području fizičkog okruženja djeteta, njegovog psihosocijalnog odrastanja i osamostaljivanja i u odnosu odraslih prema njima. Nepovoljne okolnosti i

uvjeti djetetova odrastanja mogu imati ozbiljne posljedice za njegovo psihofizičko zdravlje, opću sigurnost i život. Neki od problema uočavaju se i u neposrednom radu s djecom u vrtiću. Sistematska višegodišnja praćenja upućuju na trend povećanja rizičnog ponašanja i ozljeđivanja djece u igri. Uzroke je moguće pronaći u nekim razvojnim osobitostima i posebnim potrebama djece, modelima odgojne prakse i organizacijsko-materijalnim uvjetima za ostvarenje procesa (DV »Ivana Brlić Mažuranić«, 2006). Međutim, važnu ulogu u prevenciji rizičnih ponašanja djece imaju odrasli: uz stručnjake u dječjim vrtićima, neizostavna je uloga roditelja. Da bi roditelji mogli biti djelotvoran čimbenik u odgoju i obrazovanju djece, potrebno je da se i oni kontinuirano educiraju.

Učenje roditeljstva

Roditeljstvo je povezano s kulturom, vladajućim uvjerenjima i društvenim promjenama, ono je uloga koja nije zauvijek definirana, već se nužno mijenja u skladu s promjenama koje se zbivaju na osobnom području, u obitelji i okruženju. Kvalitete i sposobnosti roditelja nisu urođene već se stječu i unaprjeđuju, te formiraju procesima učenja. To je proces koji zahtijeva prilagodbu, s obzirom na dob i sazrijevanje i djeteta i roditelja, uz trajno učenje novih vještina, primjerice komunikacije, asertivnosti, posredovanja, vođenja, upravljanja, nenasilnog rješavanja problema (Arendell, 1997). Načelom spoznajne dosljednosti oblikuju se i roditeljski stavovi i mijenjaju se njihova ponašanja, što se očituje u roditeljskim odgojnim stilovima, koji su u biti zbroj odgojnih postupaka prema djetetu kojima se prenose stavovi i stvara emocionalno ozračje. Danas se od tradicionalnog odgojnog stila teži demokratskom stilu. Disharmonija obiteljskih odnosa, osim međugeneracijskog prijenosa negativnog modela ponašanja roditelja i čimbenika osobnosti roditelja, često je poticana izazovima današnjice i modernim životnim stilom, koji je nerijetko u sukobu s tradicionalnim vrijednostima. Promjene životnih uvjeta imaju utjecaja na nepredvidljivost i dinamične promjene roditeljskih stavova i utjecaja na odgoj djece. Mogućnost kontrole nad odgojem djece sve je manja zbog: sve većih obaveza roditelja izvan obitelji, nespremnosti roditelja na promjenu odgojnog stila, sklonosti i isključivosti procesnog načina učenja, međugeneracijskog prijenosa autoritarnih ili permisivnih odgojnih stilova, neslaganja partnera u stavovima i odgojnim stilovima, zahtjeva radnog mjesta koji

su u konfliktu s obiteljskim potrebama, što predstavlja samo neke od mnogih uzroka disfunkcionalnosti u obitelji. Roditeljski odgojni stil uokviruje emocionalno ozračje unutar međudjelovanja roditelja i djeteta i važan je moderator svih odgojnih utjecaja. Uloga roditeljstva opterećena je nejasnoćama, nesporazumima, sukobima i dvojabama. Roditelje se okrivljuje i smatra se da se za roditeljstvo ne treba obrazovati, već da to dolazi samo po sebi (Arbunić, 2004, Glasser, 1997, Ljubetić, 2007, Maleš, 1995). Razvoj i promjene u društvu, te složenost razvoja djeteta, doveli su i do promjene društvene svijesti o obitelji i utjecaja roditelja na odgoj djece. Stoga su sve prisutnija pitanja pedagoške kompetencije roditelja i roditeljstva općenito (Bašić i sur., 1993, Ljubetić, 2007).

Različite su definicije pojma obrazovanja roditelja. Dok neki autori smatraju kako je osnovni cilj obrazovanja roditelja prevencija roditeljskog neuspjeha i/ili kompenzacija, drugi vjeruju da je za izradu djelotvornog programa roditeljskog obrazovanja važno voditi računa o sredini u kojoj se program provodi, znanstvenim spoznajama i potrebama sredine u kojoj se program provodi (Maleš, 1995). U svom istraživanju Sunko (2008) je pokazala da su roditelji koji su ulagali u roditeljstvo, u smislu specifične edukacije, uspjeli razviti senzibilitet da bi mogli čuti i uvažiti drugoga, biti jedan drugom podrška. Oni su sposobni podijeliti i nositi roditeljsku odgovornost za odgoj djece i prepoznati vlastite istine i tajne, omogućiti drugima oko sebe da lakše međusobno komuniciraju o osobnim teškoćama i ograničenjima. U njenom istraživanju došlo je do značajne promjene roditeljskih odgojnih stavova nakon aktivnog roditeljskog sudjelovanja u programima za roditeljstvo u odnosu prema djeci i manje neiskrenih obiteljskih odnosa. Autorica zaključuje da ulaganje u roditeljstvo čini višestruku dobit: bolje djelovanje roditelja, bolje djelovanje obitelji kao cjeline i stabilniji odgoj djece. U istom smjeru moglo bi djelovati i obrazovanje roditelja u smislu prevencije rizičnog ponašanja djece u dječjem vrtiću i roditeljskom domu.

Kako predškolska ustanova može doprinijeti djetetovoj sigurnosti?

Općenito, važno je indirektno (poticanjem djetetove samostalnosti) ili direktno (osiguravanjem uvjeta za djetetovu fizičku sigurnost i stje-

canje osjećaja sigurnosti) promišljeno i kontinuirano skrbiti za zdravlje i sigurnost djece (Ajduković, 1991, Vietch i Arkelin, 1995). Primarna prevencija smatra se pravim načinom predusretanja mogućih problema. Preventivni programi zahtijevaju dobro razrađenu strategiju koja podrazumijeva raznolikost razina djelovanja, od djeteta samog i njegove obitelji do vrtića kao socijalne zajednice.

Stručnjaci iz područja predškolskog odgoja i obrazovanja identificirali su četiri aspekta sigurnosti i mjere zaštite u dječjem vrtiću (Dječji vrtić »Ivana Brlić Mažuranić«, 2006):

- »1. Fizičke mjere zaštite – sigurnost okružja;
2. Mjere za očuvanje i unapređenje djetetovog zdravlja;
3. Sigurnost ozračja – psihosocijalne mjere zaštite;
4. Aktivnosti samozaštite i samoočuvanja djeteta.«

(Dječji vrtić »Ivana Brlić Mažuranić«, 2006, 3)

Preventivni programi, dakle, integrativno obuhvaćaju mjere za povećanje fizičke i psihosocijalne sigurnosti djeteta, unapređenje njegova zdravlja kao i odgojne postupke koji osnažuju pozitivne unutarnje potencijale djeteta u cilju samozaštite i samoočuvanja.

Pravo je djeteta da živi u okruženju u kojem će se osjećati sigurnim i zaštićenim, a obaveza je odraslih da mu takvo okruženje stvore, ali i da pouče dijete kako da se skrbi o vlastitoj sigurnosti, da mu pomognu da razvije samostalnost i odgovornost za svoje postupke. To znači da »roditelj mora pronaći ravnotežu između skrbi za dijete i njegove zaštite, s jedne strane, i poticanja razvoja samostalnosti i odgovornosti djeteta, s druge strane« (Ćorkalo, 1992, 65). Poučavati djecu vlastitoj sigurnosti znači učiti ih pravilima ponašanja kako bi se naučila skrbiti o sebi. To uključuje jasno postavljanje granica s obzirom na dob i zrelost djeteta. Djeca uvijek traže više samostalnosti od onoga što im je dopušteno (Ćorkalo, 1992). Koliko djetetu dati slobode – roditelj odlučuje na temelju djetetove zrelosti, njegovih sposobnosti razumijevanja i okolnosti. Igra s djetetom i pričanje priča način su da se dijete pouči opasnostima i vlastitoj sigurnosti bez da ga se neprestano sprečava u njegovu samostalnom djelovanju. Mala djeca situacije iz igre i priča često prenose u stvarni život. Trogodišnja i starija djeca sposobna su naučeno u jednom kontekstu prenijeti u sličnu situaciju. Igre tipa *što ako* (igre zamišljanja) mogu pomoći djetetu da, bez straha i prijetnji,

nauči poželjno reagirati u pojedinoj situaciji s ciljem vlastite zaštite. Ove igre razvijaju sposobnost uviđanja i predviđanja mogućih posljedica pojedine radnje ili akcije. Pritom ne treba sva pitanja usmjeriti na zaštitu jer prevelika usmjerenost djeteta na opasnost u njemu može razviti pretjerani strah, ili ga pak desenzibilizirati za stvarne opasnosti (Maleš i Stričević, 2005).

Da bi objedinio sve ove zahtjeve u jednu jedinstvenu strategiju, stručnjaci iz dječjih vrtića planiraju sljedeće razine djelovanja za povećanje djetetova osjećaja sigurnosti (prema Dječji vrtić »Ivana Brlić Mažuranić«, 2006): rad s roditeljima (informativna, edukativna, savjetodavna razina, te aktivna participacija. Edukacija odgojitelja sastoji se od: osvješćivanja i razumijevanja problema; identifikacije rizičnih situacija i ugrožavajućih čimbenika; integracije preventivnog programa sigurnosti u odgojnu praksu; razvoja sigurnosti odgojitelja i smanjenja profesionalnog stresa.

Svaka od navedenih razina podrazumijeva velik broj metoda i aktivnosti, s ciljem kvalitetnijeg ispunjavanja postavljenog cilja: omogućiti djeci predškolske dobi da se osjećaju zaštićenima.

Vrlo koristan cjeloviti skup principa i konkretnih postupaka zaposlenika dječjeg vrtića s ciljem očuvanja sigurnosti djece u dječjem vrtiću, operacionaliziran je u *Protokolu ponašanja u rizičnim situacijama u dječjem vrtiću*. Postupci (prvenstveno odgajatelja) u opasnim situacijama detaljno su elaborirani kod opasnih događaja: nestanak stvari, nestanak djeteta (iz vrtića), zamjene za odgajatelje i priprema djece za takve situacije, ozljede djece, postupci kod primopredaje djeteta, postupci u slučaju kašnjenja roditelja u dolasku po dijete u vrtić, postupci kod sumnje u zlostavljanje ili zanemarivanje djeteta, postupci u slučaju kad roditelj ili skrbnik dođu po dijete u vrtić u alkoholiziranom ili drugom neprimjerenom stanju, postupci u slučaju sukoba s roditeljima ili među roditeljima, postupci tijekom dnevnog odmora djece u vrtiću, postupci u slučaju nasilja među djecom u vrtiću, mjere nadzora kretanja osoba u vrtiću, postupci i metode kod korištenja dječjeg igrališta (Veselinović, 2008).

Izvori opasnosti za dijete u roditeljskom domu

Velik broj djece strada u vlastitom domu gdje provodi najveći dio vremena. Dom je mjesto gdje roditelji imaju najviše kontrole te mogu

mного učiniti da do nesreće ne dođe. Nedovoljan nadzor na djetetom najčešći je uzrok stradanja predškolske djece. Predškolska djeca su znatiželjna, nestrpljiva, žele sve učiniti sama, imitiraju odrasle, a još u potpunosti ne razumiju što je opasnost. U stanu, kući ili dvorištu postoji čitav niz stvari/situacija koje mogu ugroziti djetetovu tjelesnu sigurnost (Maleš i Stričević, 2005). To su:

- »– izvori električne energije kao i svi električni aparati (utičnice, alati i sl.);
- plinske instalacije i aparati na plin;
- otvorena vatra (plinski štednjak, kamin, upaljena svijeća) i predmeti kao što su šibice, upaljač, prskalica petarde i sl.;
- staklene površine (vrata, prozora, stola, ormara itd.);
- dostupni kanalizacijski odvodi i šahtovi oko kuća;
- objekti ili posude s vodom (bunar, voda u kadi, otvorena cisterna, otvorena bačva s vodom ili bazen);
- lijekovi, otrovna sredstva (pesticidi i otrovi), sredstva za čišćenje i sve vrste alkohola koje moraju biti izvan dohvata djeteta;
- sitni predmeti koje malo dijete može progutati (igle, metalni čepovi, gumbi, dijelovi igračaka i sl.);
- oštri predmeti, igračke i namještaj oštih rubova, radijatori itd.;
- igračke i drugi predmeti obojani otrovnom bojom (s primjesama olova);
- objekti i predmeti koji se zagrijavaju na visoke temperature (vruće jelo, glačalo itd.);
- mogućnost penjanja na visoke predmete (ormar, ljestve, stolica), na prozore ili balkonsku ogradu, izlazak na stubište, neke sprave za igru;
- otključan automobil ili poljoprivredni stroj i dijete samo u njemu.«

(Maleš i Stričević, 2005, 27–28)

Međutim, uz navedene izvore opasnosti u roditeljskom domu, slični, ali i dodatni izvori opasnosti nalaze se i u dječjem vrtiću, u prometu, na dječjem igralištu.

Jačanje djeteta u prepoznavanju vlastitih »snaga« i potreba, te vršenje pravilnih izbora u cilju zaštite sebe (fizičkog i psihičkog integriteta) i zaštite drugih, jedan je od glavnih (odgojno-obrazovnih) zadataka ustanove. U pitanju su, dakle, one vještine na kojima se nužno mora djelovati u interakciji obitelji i vrtića.

Prethodno istraživanje

Smjernica za ovo istraživanje bilo nam je ranije istraživanje provedeno u DV »Maslačak« (Veselinović, 2008), gdje su ispitanici bila

sama djeca predškolske dobi. U tom istraživanju, utvrdili smo efekte preventivnog programa sigurnosti djece u dječjem vrtiću, koji je bio usmjeren na utvrđivanje dječje percepcije opasnosti i strategija samopomoći koje djeca koriste. Na neposredan način, metodom anketiranja djece, podaci su prikupljeni Upitnikom za djecu *Percepcija opasnosti i strategije samopomoći*, a ispitan je prigodni uzorak od 58 djece u DV »Maslačak«, Zaprešić, srednje i starije vrtićke dobi, od 4,4 do 7,5 godina. Nastojali smo direktnim pitanjima upućenim predškolskoj djeci utvrditi koje osobe i situacije sama djeca doživljavaju kao opasne, kako se suočavaju s tim situacijama, te kada se osjećaju sigurnim, kod kuće i u roditeljskom domu.

Kao opasne situacije u vrtiću najčešće djeca navode neoprezna ponašanja (skakanje, guranje, sudaranje s predmetima i sl.), potencijalno opasna mjesta, kao što je npr. moka pod u kupaonici, međusobna fizička obračunavanja, mogućnost da otiđeš iz vrtića i izgubiš se, odnosno da te odvede, »ukrade« neka nepoznata osoba. Obračanje odgajatelju za pomoć glavna je strategija pomoći u vrtiću. Identifikacija opasnosti na cesti i pravila ponašanja u prometu u ovom se istraživanju pokazala kao dobro osviještena. Deklarativno, djeca vrlo dobro znaju što je opasno i kako se treba ponašati, vrlo su samostalna i najmanje orijentirana na odrasle osobe. Rezultati su nadalje pokazali da djeca u opasnostima koje prijete na igralištu najčešće rješenje pronalaze u emocijama tuge, straha, pa time i bijega od opasnosti. To bi se moglo opisati anksioznošću uzrokovanom igralištem kao otvorenim, relativno nezaštićenim prostorom u kojem se djeca mogu osjećati više-manje prepuštena sama sebi. Opasnosti na igralištu uključuju i opasnost od agresije drugih, vršnjaka ili odraslih osoba.

Opasne odrasle osobe djeca identificiraju kao »one koji kradu djecu«, dakle, vrlo nejasno i apstraktno. Moguće je da ih roditelji zastrašuju osobama na način da djeca od njih očekuju da »budu crni u licu i nose masku«. Opasni vršnjaci opisuju se kao zločesti, delinkventni, siromašni. Spas od istih traži se najčešće od odgajatelja, ali se spominju i neke nekonstruktivne strategije tipa »vratio bih mu«, pobjegao bih i sl. U nezanemarivom postotku djeca su izdvojila i neke od konstruktivnih i socijalno poželjnih načina rješavanja konflikata, što donekle može zadovoljiti i učiniti nas ponosnim kao odgajatelje, ali i usmjeriti na razvoj onih socijalnih vještina kojima se dijete može zaštititi od na-

pada opasnih vršnjaka. Sigurno mjesto za djecu predškolske dobi ima karakteristike skrivenog i zaključanog uz nužnu prisutnost osobe od povjerenja. Sigurno mjesto za djecu je njihov obiteljski dom ili vrtić. Međutim, velik broj djece kao mjesto na kojem se osjećaju nesigurno, navode vrtić, jer ga doživljavaju kao »otvoreno«, nezaključano mjesto na koje mogu bez ograničenja ući potencijalno opasne osobe (Veselinović, 2008).

Dakle, rezultati ovog istraživanja su pokazali da djeca dobro identificiraju opasnosti (u obiteljskom domu, vrtiću, cesti ili igralištu), ali su strategije suočavanja s opasnostima diskutabilne, jer odražavaju tipično dječje stavove prema vlastitim sposobnostima (neustrašivost, svemoćnost, nepobjedivost i sl.). Stoga smo pretpostavili da bi identificirane strategije koje djeca koriste po svojoj prirodi mogle potencijalno biti opasnije od samog izvora opasnosti.

Međutim, uz ovakve, manje ohrabrujuće rezultate, donijeli smo i niz korisnih smjernica za veći osjećaj sigurnosti i bolje strategije suočavanja s opasnostima kod djece. Kada se radi o opasnostima u obiteljskom domu, potrebno je djelovati zajedno s roditeljima, kako bi se spriječilo nagomilavanje informacija, zbunjivanje djece i sl. Traženje pomoći od susjeda mogao bi biti potencijalno vrlo koristan način postupanja u opasnim situacijama, pa bi ga djeci trebalo posebno naglasiti, osvijestiti im ga. Roditelji bi trebali djecu uputiti na konkretnog susjeda i vrlo specifično instruirati dijete u načinima postupanja. Nadalje, potrebno je definirati pravila ponašanja za sve navedene »vrtičke« opasnosti, posebno zbog toga što se dio djece opredjeljuje za strategiju savjetovanja s vršnjacima i postupanja u skladu s njihovim savjetima. Naime, ovakva strategija, bez »filtracije« dječjih rješenja od strane odrasle osobe, može biti potencijalno opasna ili čak opasnija od izvornog problema. Dakle, najvažnije je dijete osnažiti (uvježbati ga – ipak se tu radi o vrlo složenim socijalnim vještinama) u načinima traženja pomoći od odraslih osoba u vrtiću (sloboda obraćanja, način obraćanja, nužnost obraćanja i sl.). Također, potrebno je demistificirati opasne odrasle osobe i naučiti djecu kako postupiti ukoliko ti nepoznata odrasla osoba nudi poklone, zove te k sebi i sl., ali ne na deklarativnoj već na izvedbenoj razini.

Na temelju ovakvih smjernica došli smo do spoznaje da bi djecu zapravo trebalo osnažiti za svaku pojedinu specifičnu opasnu situaciju, npr. što napraviti ukoliko se u stanu zapali vatra, što ukoliko se ozlije-

diš, ukoliko ti netko zvoni na vrata i sl. To nas je ponukalo na sastavljanje detaljnog *Protokola ponašanja u rizičnim situacijama*, u kojem smo predvidjeli niz opasnih situacija i sastavili listu procedura poželjnih ponašanja u specifičnim opasnim situacijama. Naime, ovakav protokol, koji je zapravo namijenjen odraslima, prvenstveno zaposlenicima dječjeg vrtića, može stvoriti preduvjete za razradu poželjnog ponašanja djece u opasnim situacijama, te njihovih roditelja.

Cilj i problemi

Cilj istraživanja bio je posredno utvrditi efekte preventivnog programa u DV »Maslačak«, preko načina na koji roditelji procjenjuju odgojno-obrazovnu ulogu vrtića, odnosno obitelji u osamostaljivanju djeteta za zaštitu njihovog fizičkog i psihičkog integriteta. Konkretno, to se može postići putem razvijanja navika pravilne prehrane, odmora i spavanja, kulturno-higijenskih navika, socijalnih odnosa, vještina ponašanja u potencijalno opasnim situacijama u obiteljskom domu, prometu i sl. Htjeli smo utvrditi stupanj informiranosti roditelja o tzv. *Protokolu ponašanja u rizičnim situacijama*, i stupanj u kojem procjenjuju da primjena navedenog Protokola utječe na sigurnost djece u vrtiću. Konačno, cilj je bio utvrditi u kojoj mjeri roditelji procjenjuju vrtić kao sigurno mjesto za fizički, odnosno psihički integritet djeteta.

Definirani su sljedeći problemi istraživanja:

1. Ustanoviti stupanj u kojem se roditelji osjećaju informiranim o tzv. protokolima ponašanja u rizičnim situacijama.
2. Ustanoviti stupanj u kojem roditelji procjenjuju doprinos tzv. protokola ponašanja u rizičnim situacijama sigurnosti djece u vrtiću.
3. Ustanoviti stupanj u kojem roditelji procjenjuju odgojno-obrazovnu ulogu vrtića u razvijanju pojedinačnih vještina samozaštite kod djece (pravilne prehrane, odmora i spavanja, kulturno-higijenskih navika, socijalnih odnosa, vještina ponašanja u potencijalno opasnim situacijama u obiteljskom domu, u prometu i sl.).
4. Ustanoviti stupanj u kojem roditelji procjenjuju odgojno-obrazovnu ulogu obitelji u razvijanju pojedinačnih vještina samoočuvanja kod djece (pravilne prehrane, odmora i spavanja, kul-

turno-higijenskih navika, socijalnih odnosa, vještina ponašanja u potencijalno opasnim situacijama u obiteljskom domu, u prometu i sl.).

5. Ustanoviti razliku u procjenama odgojno-obrazovnog utjecaja vrtića, odnosno obitelji u razvijanju pojedinačnih vještina samoočuvanja kod djece (pravilne prehrane, odmora i spavanja, kulturno-higijenskih navika, socijalnih odnosa, vještina ponašanja u potencijalno opasnim situacijama u obiteljskom domu, u prometu i sl.).

Metode

U svrhu odgovora na probleme istraživanja, na uzorku roditelja iz Dječjeg vrtića »Maslačak« primijenili smo metodu anketiranja.

Ispitanici

Ispitali smo prigodni uzorak od 214 roditelja djece DV »Maslačak«, neujednačenih po spolu, socio-ekonomskom statusu i sl., po 10 iz svake odgojne grupe (koji su željeli ispuniti upitnik). Šest upitnika, zbog nepotpunosti, nije uključeno u obradu.

Varijable

Nezavisna varijabla u istraživanju bio je cjelokupni *Program povećanih mjera sigurnosti u dječjem vrtiću*, dok su zavisne varijable bile odgovori na upitnik *Valorizacija programa povećanih mjera sigurnosti*. Odgovori su davani na Likertovoj skali od pet stupnjeva, u rasponu od: potpuno se prepoznaje u ponašanju djeteta (5), često se prepoznaje u ponašanju djeteta (4), osrednje često se prepoznaje u ponašanju djeteta (3), rijetko se prepoznaje u ponašanju djeteta (2) te ne prepoznaje se u ponašanju djeteta (1). Roditelji su procjenjivali ponašanje djece, pomoću ukupno 68 varijabli i to:

Definirano je ukupno 68 varijabli i to:

- varijabla koja se odnosi na stupanj informiranosti o tzv. protokolima ponašanja u rizičnim situacijama (ukupno 1 varijabla);

- varijabla koja se odnosi na procjenu doprinosa tzv. protokola ponašanja u rizičnim situacijama sigurnosti djece u vrtiću (ukupno 1 varijabla);
- varijable koje se odnose na razvijanje navika i praktičnih vještina samoočuvanja djeteta:
  - a) navike pravilne prehrane – kod kuće i u dječjem vrtiću (ukupno 10 varijabli);
  - b) navike odmora i spavanja kod kuće i u dječjem vrtiću (ukupno 10 varijabli);
  - c) kulturno-higijenske navike kod kuće i u dječjem vrtiću (ukupno 10 varijabli);
  - d) socijalni odnosi kod kuće i u dječjem vrtiću (ukupno 12 varijabli);
  - e) vještine ponašanja u potencijalno opasnim situacijama u obiteljskom domu, prometu i sl., kod kuće i u dječjem vrtiću (ukupno 22 varijabli);
- varijabla koja opisuje procjenu stupnja u kojem je vrtić sigurno mjesto za dijete (ukupno 1 varijabla);
- varijabla koja opisuje procjenu stupnja u kojem je vrtić sigurno mjesto za psihičko zdravlje djeteta (ukupno 1 varijabla).

Metode obrade podataka

Obrade rezultata provedene su primjenom statističkih funkcija u sklopu programskog paketa SPSS 10. Za potrebe opće deskripcije rezultata izračunate su aritmetičke sredine i standardne devijacije rezultata, za sve varijable upitnika, te t-testovi za velike zavisne uzorke između varijabli razvijanje navika i praktičnih vještina samoočuvanja djeteta – kod kuće i u dječjem vrtiću.

Rezultati i rasprava

Tzv. *Protokol ponašanja u rizičnim situacijama* definira slijed postupaka u situacijama kao što su: ozljeda djeteta u vrtiću, nestanak djeteta iz vrtića, nestanak djetetovih stvari, zamjene odgajatelja, primopredaja djeteta, postupanje u situaciji kada roditelj ne dođe po dijete u vrtić, kod sumnje na zlostavljanje ili zanemarivanje djeteta, nadzor kretanja osoba u vrtiću itd. S obzirom da su, uz odgajatelje i druge za-

poslenike vrtića, ciljna grupa u *Programu povećanih mjera sigurnosti* u DV »Maslačak« i roditelji djece, preduvjet efikasnosti Protokola bio je približiti Protokole roditeljima. Na oglasnim pločama svih objekata vrtića, tijekom rujna, listopada i studenog 2007. godine nalazili su se plakati s protokolima ponašanja u rizičnim situacijama. Isto tako, na svakom tzv. kutiću za roditelje postojao je komplet protokola koje su roditelji, prema vlastitom nahodaženju, mogli proučavati. Opisani pokušaji popularizacije protokola imali su nešto iznadprosječni efekt, na što ukazuje vrijednost aritmetičke sredine ($M=3.86$; $\sigma=1.190$), dobivene procjenama roditelja o stupnju u kojem su se osjećali informiranim o protokolima ponašanja u rizičnim situacijama. S obzirom da je raspon informiranosti roditelja velik, vjerojatno postoji određen broj roditelja koji uopće nisu informirani o *Protokolima ponašanja u rizičnim situacijama*. U svezi poboljšanja vlastite informiranosti roditelji nude sljedeće prijedloge:

- osmisлити i roditeljima podijeliti brošure s bitnim informacijama vezanim uz Protokole ponašanja u stresnim situacijama (prijedlog 5 roditelja);
- roditeljske sastanke na kojima bi roditelji detaljnije proučili Protokole, ali i dobili mogućnost da iznesu svoje prijedloge (prijedlog 2 roditelja);
- općenito, roditelji trebaju više jezgrovitih i bitnih informacija o povećanim mjerama sigurnosti (prijedlog 2 roditelja);
- bitne informacije vezane uz protokole prenijeti na roditelje putem individualnih razgovora (prijedlog 1 roditelja);
- prilikom upisa u vrtić svaki bi roditelj trebao dobiti detaljne informacije o protokolima i to napisane u formi ugovora (prijedlog 1 roditelja);
- trebali bi inzistirati da se svaki roditelj upozna s Protokolima uz mogućnost potvrđivanja istog potpisom (prijedlog 1 roditelja);
- spomenuti materijali trebali bi biti konstantno izvješeni na panoima za roditelje (prijedlog 1 roditelja).

Stav roditelja o utjecaju *Protokola na sigurnost boravka djece u vrtiću* zasigurno je pozitivan. Na to ukazuje dobivena relativno visoka vrijednost procjene o stupnju u kojem Protokoli doprinose sigurnom boravku djece u vrtiću ($M=4.25$; $\sigma=0.872$). U svezi s time komentira se i predlaže sljedeće:

- pridržavajte se protokola (prijedlog 1 roditelja);
- protokol je bitan, ali je isto tako bitna suradnja između odgajatelja i roditelja (prijedlog 1 roditelja);
- podržavamo mjere sigurnosti u dječjem vrtiću (prijedlog 1 roditelja);
- protokoli sigurno puno doprinose sigurnosti djece u vrtiću (prijedlog 1 roditelja);
- samo tako naprijed! (prijedlog 1 roditelja).

Jačanje djeteta u prepoznavanju vlastitih »snaga« i potreba, te vršenju pravilnih izbora u cilju zaštite sebe (fizičkog i psihičkog integriteta) i zaštite drugih, jedan je od glavnih (odgojno-obrazovnih) zadataka predškolske ustanove. U pitanju su, dakle, one vještine na koje se nužno mora djelovati u interakciji obitelji i vrtića. S obzirom na dobivene vrijednosti procjena koje smo dobili primjenom našeg upitnika za ovo područje, moglo bi se govoriti o pozitivnim efektima preventivnog programa u DV »Maslačak«. Naime, roditelji visokim ocjenama procjenjuju odgojno-obrazovnu ulogu vrtića, odnosno obitelji u razvijanju onih vještina koje bi se mogle nazvati samozaštitnim. (Prosječne procjene stupnja razvijenosti pojedinih samozaštitnih vještina i navika nalaze se u tablici 1.)

Tablica 1. Aritmetičke sredine (M) i standardne devijacije (σ) procjena stupnja u kojem se na razvoj pojedinih vještina i navika utjecalo u vrtiću, odnosno u obiteljskom domu

Vještina	U vrtiću		Doma	
	M	σ	M	σ
a) poznaje i konzumira raznovrsne namirnice	4,22	0,785	4,04	0,913
b) točno identificira namirnice koje doprinose zdravlju	3,86	0,981	3,69	1,061
c) izbjegava ili u umjerenoj mjeri konzumira <i>fast food</i> , slatkiše, gazirane napitke i sl.	3,75	1,171	3,39	1,119
d) identificira <i>fast food</i> , slatkiše, gazirane napitke i sl., kao nepoželjne	3,63	1,171	3,31	1,229
e) svjesno između »nezdravih« i »zdravih« namirnica bira »zdrave«	3,41	1,096	3,05	1,141

Vještina	U vrtiću		Doma	
	M	σ	M	σ
Odmor i spavanje				
a) zna da su spavanje i odmor korisni za zdravlje	4,25	0,983	3,99	1,177
b) prepoznaje kod sebe znakove umora (zna kada je umorno)	4,16	1,064	4,03	1,204
c) svjesno odabire odmor jer zna da će poslije imati više energije (odabire odmor kada je umorno)	3,69	1,194	3,39	1,269
d) prakticira dnevni odmor	3,97	1,244	3,61	1,323
e) ne opire se odlasku u krevet	4,16	0,912	3,79	1,094

Vještina	U vrtiću		Doma	
	M	σ	M	σ
Kulturno-higijenske navike				
a) zna u kojim situacijama treba oprati ruke i redovito to radi	4,34	0,805	4,18	0,919
b) uočava potrebu brisanja nosa i redovito to radi	4,18	0,866	4,10	0,914
c) redovito pere zube	3,94	1,373	4,16	1,038
d) pravilno koristi WC	4,30	1,055	4,34	1,087
e) pristojno se ponaša za stolom	4,24	0,846	3,94	0,918

Vještina	U vrtiću		Doma	
	M	σ	M	σ
Socijalni odnosi				
a) zna da je agresija neprihvatljiva	4,29	0,878	4,15	0,996
b) može riješiti nesporazum dogovorom, razgovorom i sl.	4,07	0,856	3,85	0,919
c) zna i poštuje dogovorena pravila	4,13	0,835	3,81	0,890
d) lako prilazi drugima i uključuje se u igru	4,42	0,699	4,32	0,936
e) zna reći »ne« ili »stop« ukoliko ga netko pokušava ugroziti	4,26	0,809	4,22	0,909
f) zna tražiti pomoć (od odraslih)	4,54	0,654	4,57	0,759

Vještina	U vrtiću		Doma	
	M	σ	M	σ
Vještine ponašanja u potencijalno opasnim situacijama u obiteljskom domu, prometu i sl.				
a) zna svoju adresu	3,44	1,542	3,44	1,628
b) zna telefonirati	2,81	1,505	2,70	1,573
c) zna važne brojeve telefona (mama, tata, baka, djed, hitna, policija, vatrogasci) i sl.	2,36	1,481	2,15	1,459
d) zna da ne smije otvarati vrata nepoznatim osobama, općenito zna da ne smije razgovarati s nepoznatima, odavati im podatke o sebi i sl.	3,51	1,430	3,41	1,519
e) identificira opasne predmete u obiteljskom domu i ne dira ih	4,03	1,208	4,10	1,206
f) identificira opasna mjesta u stanu i izbjegava ih	4,05	1,137	4,14	1,124
g) zaustavlja se na rubu ceste	4,04	1,180	4,01	1,204
h) zna kako se prelazi cesta (na zebri, semaforu, gleda lijevo i desno)	4,02	1,246	3,93	1,316
i) identificira opasna mjesta u parku i izbjegava ih	3,83	1,226	3,68	1,275
j) zna što treba učiniti ako se izgubi	3,09	1,393	2,97	1,461
k) zna kako tražiti pomoć u slučaju opasnosti	3,18	1,369	3,05	1,420

Dobivene vrijednosti procjene ukazuju na činjenicu da se kroz odgojno-obrazovni rad u vrtiću najviše uspješno djelovati na razvoj sljedećih samozaštitnih vještina: »zna tražiti pomoć od odraslih« (M=4.54; σ =0.654); »lako prilazi drugima i uključuje se u igru« (M=4.42; σ =0.699); »zna u kojim situacijama treba oprati ruke i redovito to radi« (M=4.34; σ =0.805); »zna da je agresija neprihvatljiva« (M=4.29; σ =0.878).

S druge strane, u najmanjoj se mjeri kroz odgojno-obrazovni rad djelovalo na razvoj strategija koje se odnose na ponašanja u potencijalno opasnim situacijama: »zna važne brojeve telefona« (M=2.36;

$\sigma=1.481$); »zna telefonirati« ($M=2.81$; $\sigma=1.505$). Druge strategije koje bi, prema procjenama roditelja, trebalo intenzivirati kroz odgojno-obrazovni rad vrtića su one koje bi djeca mogla ili trebala koristiti ukoliko se izgube ($M=3.09$; $\sigma=1.393$), te one koje su, slično kao i vještina telefoniranja, više vezane za obiteljski dom. To su: »zna svoju adresu« ($M=3.44$; $\sigma=1.542$); »zna da ne smije otvarati vrata nepoznatim osobama« ($M=3.51$; $\sigma=1.430$). Vrijednosti raspršenja kod svih navedenih procjena su velike, što znači da se roditelji međusobno značajno razlikuju u procjenama. Moguće je da na procjene roditelja u ovom segment utječe faktor dobi djece, što će se vjerojatno utvrditi detaljnijim statističkim analizama. Isto tako, roditelji su imali problema kod procjenjivanja stupnja odgojno-obrazovnog djelovanja na razvoju pojedinih vještina u vrtiću, a što znamo na osnovi njihovih komentara, unatoč tome što su uputom usmjereni da procjene daju na osnovi znanja, kompetentnosti, vještina njihovog djeteta.

U obiteljskom domu najviše se djelovalo na razvoj sljedećih vještina: »zna tražiti pomoć od odraslih« ($M=4.57$; $\sigma=0.759$); »pravilno koristi WC« ($M=4.34$; $\sigma=1.087$); »lako prilazi drugima i uključuje se u igru« ($M=4.32$; $\sigma=0.936$).

Roditelji procjenjuju kako su sa svojom djecom najmanje radili na razvoju vještina kao što su: »zna važne brojeve telefona« ($M=2.15$; $\sigma=1.459$); »zna telefonirati« ($M=2.70$; $\sigma=1.573$); »zna što treba učiniti ukoliko se izgubi« ($M=2.97$; $\sigma=1.461$); »svjesno između nezdravih i zdravih namirnica bira zdrave« ($M=3.05$; $\sigma=1.141$).

Raspon dobivenih prosječnih vrijednosti vještina koje se vezuju uz odgojno-obrazovni rad vrtića kreće se od $TR=2.36$ – 4.54 . Pri tome prosječna vrijednost procjena iznosi $M=3.90$; $\sigma=0.482$. To bi, generalno gledajući, moglo predstavljati ocjenu Preventivnog programa DV »Maslačak«. U tom slučaju bi se o Programu moglo govoriti kao programu s blago iznadprosječnim efektima.

Prosječna procjena odgojnog utjecaja obitelji na razvoju samozaštitnih vještina iznosi $M=3.76$; $\sigma=0.526$. Totalni raspon kreće se od $TR=2.15$ – 4.57 .

Rezultati t-testova pokazuju kako se, prema procjenama roditelja, kroz odgojno-obrazovni rad vrtića statistički značajno više nego li kroz odgojni rad u obiteljskom domu djelovalo na razvoj sljedećih vještina:

- poznaje i konzumira raznovrsne namirnice ($t=3.867$; $p<0.000$);
- točno identificira namirnice koje doprinose zdravlju ($t=4.274$; $p<0.000$);
- izbjegava ili u umjerenj mjeri konzumira *fast food*, slatkiše, gazirane napitke i sl. ($t=5.840$; $p=0.000$);
- identificira *fast food*, slatkiše, gazirane napitke i sl., kao nepoželjne ($t=5.023$; $p<0.000$);
- svjesno između »nezdravih« i »zdravih« namirnica bira »zdrave« ($t=6.944$; $p=0.000$);
- zna da su spavanje i odmor korisni za zdravlje ($t=4.512$; $p=0.000$);
- prepoznaje kod sebe znakove umora (zna kada je umorno) ($t=2.505$; $p=0.013$);
- svjesno odabire odmor jer zna da će poslije imati više energije (odabire odmor kada je umorno) ($t=5.098$; $p=0.000$);
- prakticira dnevni odmor ($t=4.849$; $p=0.000$);
- ne opire se odlasku u krevet ($t=5.845$; $p=0.000$);
- zna u kojim situacijama treba oprati ruke i redovito to radi ($t=4.287$; $p=0.000$);
- pristojno se ponaša za stolom ($t=6.120$; $p=0.000$);
- zna da je agresija neprihvatljiva ($t=3.085$; $p=0.002$);
- može riješiti nesporazum dogovorom, razgovorom i sl. ($t=4.807$; $p=0.000$);
- zna i poštuje dogovorena pravila ($t=6.910$; $p=0.000$);
- lako prilazi drugima i uključuje se u igru ($t=2.150$; $p=0.033$);
- zna važne brojeve telefona (mama, tata, baka, djed, hitna, policija, vatrogasci) i sl. ($t=2.043$; $p=0.042$);
- zna telefonirati ($t=4.025$; $p=0.000$);
- zna da ne smije otvarati vrata nepoznatim osobama, općenito zna da ne smije razgovarati s nepoznatima, odavati im podatke o sebi i sl. ($t=2.312$; $p=0.022$);
- identificira opasna mjesta u parku i izbjegava ih ($t=3.500$; $p=0.001$);
- zna što treba učiniti ako se izgubi ($t=2.816$; $p=0.005$);
- zna kako tražiti pomoć u slučaju opasnosti ($t=2.876$; $p=0.004$).

Kod tvrdnje »redovito pere zube« pronađena je statistički značajna razlika u korist odgojnog utjecaja obiteljskog doma ($t=-2.829$; $p=0.005$). Činjenica je da zube u vrtiću ne peru djeca mlađih i jasličkih grupa (ukupno 5 odgojnih grupa) isključivo zbog specifičnih uvjeta života u vrtiću, odnosno materijalno-organizacijskih faktora. To je vjerojatno doprinijelo rezultatu. Za stvaranje navike redovitog pranja zubi važno bi bilo prenijeti iskustvo koje u svezi s time ima dijete u obiteljskom domu. Na tome bi se, s ciljem preventivnog djelovanja, trebalo intenzivnije poraditi sljedećih godina poboljšavajući preventivno-zaštitne programe, odnosno stvarajući adekvatne materijalno-organizacijske uvjete.

Kod sljedećih vještina nije pronađena statistički značajna razlika između odgojno-obrazovnog utjecaja vrtića, odnosno obiteljskog doma:

- pravilno koristi WC ($t=-0.741$; $p=0.459$);
- uočava potrebu brisanja nosa i redovito to radi ($t=1.699$; $p=0.091$);
- zna reći »ne« ili »stop« ukoliko ga netko pokušava ugroziti ($t=1.231$; $p=0.219$);
- zna kako tražiti pomoć od odraslih ($t=-0.650$; $p=0.516$);
- zna svoju adresu ($t=-0.085$; $p=0.933$);
- zaustavlja se na rubu ceste ($t=0.670$; $p=0.504$);
- zna kako se prelazi cesta ($t=1.883$; $p=0.061$).

S obzirom da je ustanovljeno više značajnosti razlika koje idu u prilog vrtiću, moglo bi se generalno zaključiti kako se na području razvijanja tzv. samozaštitnih vještina intenzivnije radi kroz formalni, sistematski odgojno-obrazovni program vrtića. S obzirom da vještine kojima je usmjeren *Program povećanih mjera sigurnosti* možemo nazvati životnim, u njihovoj stimulaciji prirodno se isprepleću utjecaji obitelji i vrtića. Dobiveni rezultati mogli bi ukazivati na potrebu većeg uključivanja roditelja u Program i to na svim razinama, počevši od planiranja. Vjerojatno su kroz upitnik roditelji osvijestili određene razine na kojima možda nisu djelovali dovoljno, zbog čega su bili kritičniji prema sebi u davanju procjena. Isto tako, moguće je da se, s obzirom na obrazovnu dimenziju vrtićkog programa, u većoj mjeri oslanjaju na vrtić kada se radi o edukaciji i jačanju djece za samozaštitu.

Vrtić su roditelji procijenili kao sigurno mjesto za boravak djeteta, barem u smislu faktora koji čine tzv. fizički segment zaštite. Prosječna

vrijednost procjene iznosi $M= 4.48$; $\sigma=0.683$. Unatoč visoko procijenjenoj fizičkoj sigurnosti vrtića, roditelji identificiraju relativno velik broj opasnosti u vrtiću:

- otključana vrata vrtića (mišljenje 8 roditelja);
- prljavi pješčanici (mišljenje 5 roditelja);
- prevelik broj djece u grupi, tj. velik broj djece na jednog odgajatelja (mišljenje 4 roditelja);
- park u koji svatko ima neograničen pristup, od životinja do narkomana, što povećava vjerojatnost zaraze (mišljenje 3 roditelja);
- bilo koje mjesto bez nadzora (mišljenje 3 roditelja);
- nezaštićeni radijatori (mišljenje 3 roditelja);
- nezaključana vrata od dvorišta (mišljenje 3 roditelja);
- nezaštićene, nisko postavljene utičnice (mišljenje 2 roditelja);
- premalen prostor za toliki broj djece (mišljenje 2 roditelja);
- sitne igračke (mišljenje 2 roditelja);
- loš tobogan i ljuljačke (mišljenje 2 roditelja);
- parkiralište (mišljenje 2 roditelja);
- ulazi u vrtić bez nadzora (mišljenje 2 roditelja).

Ostale izvore opasnosti procijenio je samo po jedan roditelj.

Ovakve opservacije ukazuju na visoku osjetljivost roditelja za segment sigurnosti i još jednom opravdavaju potrebu za potpunim uključivanjem roditelja u sigurnosne programe. Kako bi utjecali na podizanje sigurnosne razine u vrtiću roditelji sugeriraju sljedeće:

- zaključavati sva ulazna vrata u vrtić (prijedlog 7 roditelja);
- smanjiti broj djece na jednog odgajatelja ili zaposliti još jednog odgajatelja u grupe, osobito u one s malom djecom (prijedlog 3 roditelja);
- nadzor osoba koje ulaze u vrtić (prijedlog 2 roditelja);
- zaštititi radijatore (prijedlog 2 roditelja).

Ostale prijedloge sugerira samo po jedan roditelj pa ih nismo naveli.

Tzv. psihosocijalna sigurnost vrtića također je procijenjena vrlo visoko ($M=4.60$; $\sigma=0.603$). Na ovoj se razini procjenjuju prvenstveno odnosi prema djetetu, bilo da se radi o vršnjačkom odnosu ili odnosu

odraslih zaposlenih u vrtiću. Na ovoj razini roditelji opažaju sljedeće opasnosti:

- agresivnost vršnjaka (mišljenje 6 roditelja);
- velik broj djece u grupi zbog čega se odgajatelji ne mogu posvetiti svakom djetetu pojedinačno. Nedostaje odgajatelja (mišljenje 2 roditelja).

Ostale opasnosti navodi samo po jedna roditelj pa nisu detaljnije elaborirani.

Na temelju navedenih rezultata, možemo reći da roditelji općenito pozitivno ocjenjuju preventivni program sigurnosti koji se primjenjuje u Dječjem vrtiću »Maslačak«. U budućim bismo istraživanjima, a i za potrebe daljnje odgojno-obrazovne prakse, prvenstveno mogli razraditi svojevrсни *Protokol ponašanja djece u rizičnim situacijama*. Potom bismo mogli ispitati njegove objektivne efekte, odnosno način na koji i kako te efekte percipiraju djeca, roditelji, te stručnjaci iz dječjeg vrtića.

Zaključci

Na temelju svih dobivenih rezultata, možemo pretpostaviti da su roditelji informirani o *Protokolu ponašanja u rizičnim situacijama u dječjem vrtiću*, te općenito vrlo pozitivno doživljavaju (potencijalne) efekte preventivnog programa na sigurnost djece u dječjem vrtiću.

1. Roditelji DV »Maslačak« se osjećaju iznadprosječno informiranim o *Protokolu ponašanja u rizičnim situacijama u dječjem vrtiću*.
2. Roditelji su procijenili relativno visok utjecaj *Protokola za sigurnost djece u vrtiću* na povećanje osjećaja sigurnosti djece.
3. Prema procjenama roditelja, vrtić ima relativno važnu ulogu u razvijanju tzv. samozaštitnih vještina djece.
4. Prema procjenama roditelja, i obitelj ima važnu ulogu u razvijanju tzv. samozaštitnih vještina djeteta, premda tek nešto manju u odnosu na procijenjenu ulogu vrtića.
5. DV »Maslačak« procijenjen je kao vrlo sigurno mjesto za boravak djece.

Literatura

- Arbunić, Antun (2004), »Roditelji i slobodno vrijeme djece«, *Pedagoška istraživanja*, god. 1, sv. 2, str. 221–230.
- Ajduković, Dean (1991), »Čovjekova okolina i psihologija«, u: Kolesarić, Vladimir; Krizmanić, Mirjana; Petz, Boris (ur.), *Uvod u psihologiju: suvremena znanstvena i primijenjena psihologija*, Zagreb, Grafički zavod Hrvatske, str. 449–509.
- Arendell, Terry (1997), »A social constructionist approach to parenting«, u: Arendell, Terry (ur.), *Contemporary Parenting Challenges and Issues*, Sage Publications, Thousand Oaks, CA.
- Bašić, Josipa; Koller-Trbović, Nivex; Žižak, Antonija (1993), *Integralna metoda u radu s predškolskom djecom i njihovim roditeljima*, Zagreb, Alineja.
- Čorkalo, Dinka (1992), »Psihologijski aspekti istraživanja okolinskih opasnosti«, *Socijalna ekologija*, Zagreb, god. 1, sv. 1, str. 62–81.
- Dječji vrtić »Ivana Brlić Mažuranić« (2006), *Preventivni program mjera povećanja sigurnosti u dječjem vrtiću (interni materijal)*, Zagreb, Dječji vrtić »Ivana Brlić Mažuranić«.
- Glasser, William (1997), *Teorija kontrole*, Zagreb, Alineja.
- Ljubetić, Maja (2007), *Biti kompetentan roditelj*, Zagreb, Mali profesor.
- Maleš, Dubravka (1995), »Pedagoško obrazovanje roditelja«, u: Rosić, Vladimir (ur.), *Pedagoško obrazovanje roditelja – Međunarodni znanstveni kolokvij*, Rijeka, Sveučilište u Rijeci, Pedagoški fakultet u Rijeci, str. 19–35.
- Maleš, Dubravka i Stričević, Ivanka (2005), *Sigurnost djeteta – odgovornost odraslih*, Zagreb, Udruženje »Djeca prva«.
- Sunko, Esmeralda (2008), »Utjecaj provedbe programa za roditelje na njihove stavove o odgoju«, *Odgojne znanosti*, god. 10, sv. 2, str. 383–401.
- Veselinović, Zvezdana (2008), »Percepcija opasnosti i strategije samopomoći kod djece predškolske dobi«, *Metodički obzori*, god. 3, sv. 1, str. 7–30.
- Vietch, Russell i Arkkelin, Daniel (1995), *Environmental psychology – an interdisciplinary perspective*, Englewood Cliffs, New Jersey, Prentice-Hall.

PARENTS' EVALUATION OF THE PREVENTION PROGRAM
FOR SAFETY OF CHILDREN IN KINDERGARTEN

Zvezdana Veselinović

In this research we estimated the effects of the prevention program safety of children in kindergarten, from the standpoint of their parents. In this program, the experts from Kindergarten "Maslačak" in Zaprešić compiled the Protocol of the desirable behavior in risk situations in the kindergarten. Then the parents of children from Kindergarten "Maslačak" in Zaprešić assessed their own awareness about the Protocol, and the potential effects of application of the prevention program safety of children on self-defence skills in children. The results showed that parents feel informed about the Protocol of the desirable children's behavior in risk situations in the kindergarten. They assessed the relative beneficial effect of application of the prevention program safety of children on the feeling of safety at children, and the fact that the kindergarten has a relatively important role in developing the so-called self-defence skills of children. According to the assessments of parents, child's family play an important role in developing self-defence skills, too, although slightly less than the estimated role of kindergarten. Kindergarten "Maslačak" was estimated as a very safe place for children's stay and their psycho-social safety.

Key words: *safety, parents, estimations, self-defence skills, kindergarten*